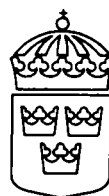

Regeringens proposition

1994/95:229

Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning

Prop.
1994/95:229

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 24 maj 1995

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till vissa ändringar av reglerna i 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207) om förmåner som skall avräknas när man bestämmer skadestånd för inkomstförlust med anledning av personskada.

Avräkning skall göras för ersättning för inkomstförlust från vissa personförsäkringar. Det skall i fortsättningen inte ha någon betydelse om det är en individuellt tecknad försäkring, en gruppförsäkring eller en kollektivavtalsgrundad försäkring. Det avgörande skall i stället vara om försäkringen är en anställningsförmån för den som har tillfogats skadan. Så är det i de fall där premierna för försäkringen betalas av arbetsgivaren.

Samma regel skall gälla för olycksfalls- och sjukförsäkringar som för pensionsförsäkringar. Till följd av den ändringen kan avräkningsbestämmelserna utformas enklare än hittills.

I propositionen behandlas också frågan om avräkning för sjuklön som arbetsgivaren betalar på grund av bestämmelserna i lagen (1991:1047) om sjuklön.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1996.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207) . .	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Nuvarande ordning	5
	4.1 Avräkning enligt 5 kap. 3 § skadeståndslagen	5
	4.2 Något om avräkningsförmånerna	8
	4.3 Regressrätt	13
	4.4 Lagen (1991:1047) om sjuklön	14
5	Avräkning för lagstadgad sjuklön	15
6	Avräkning för ersättning från pensionsförsäkring, sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring	21
7	Ikraftträdande	27
8	Förslagets kostnadseffekter	27
9	Författningskommentar	28
Bilaga 1	Promemorians lagförslag	30
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna	31
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	32
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	33
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 maj 1995 . .	34

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1994/95:229

Regeringen föreslår att riksdagen
antar regeringens förslag till lag om ändring i skadeståndslagen
(1972:207).

2 Förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)

Prop. 1994/95:229

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §²

Vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning, som *utgår* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, eller annan likartad förmån,

2. *sjuklön eller pension som utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal,*

3. *pension som utgår på grund av kollektiv tjänstepensionsförsäkring,*

4. *periodisk ersättning som utgår på grund av sådan olycksfalls- eller sjukförsäkring som har meddelats på grund av kollektivavtal.*

1. ersättning som *betalas* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller *någon* annan likartad förmån,

2. *pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

¹ Lagen omtryckt 1975:404.

² Senaste lydelse 1977:272

I sitt betänkande 1991/92:LU8 anmärkte lagutskottet att det kunde anses oklart om bestämmelserna i 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207) om avräkning vid bestämmande av skadestånd för inkomstförlust vid personskada omfattar sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön. Därmed ansåg utskottet det också osäkert vad som gäller i fråga om arbetsgivares regressrätt för sådan sjuklön (s. 14). Uttalandena gjordes med anledning av en motion (1990/91:Sf52) där det hemställts att riksdagen skulle besluta om regressrätt för arbetsgivare mot skadevällare för sjuklön som betalats enligt lagen om sjuklön.

Lagutskottet ansåg det angeläget med ett klarläggande av rättsläget lagstiftningsvägen och hemställde att riksdagen skulle ge regeringen detta till känna. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr. 1991/92:45).

Enligt gällande rätt avräknas sådan pension som är en ersättning för inkomstförlust och som betalas ut på grund av kollektiv tjänstepensionsförsäkring. Försäkringsbranschens Serviceaktiebolag föreslog i en skrivelse till Justitiedepartementet den 22 oktober 1982, dnr 82-2705, att också pension som betalas på grund av individuell tjänstepensionsförsäkring i fortsättningen skall avräknas när skadestånd bestäms.

Justitiedepartementet förordnade f.d. justitierådet Bertil Bengtsson att göra en översyn av bestämmelserna i 5 kap. 3 § skadeståndslagen, och han utarbetade promemorian Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning (Ds 1994:73). I promemorian föreslås ändringar i avräkningsreglerna i 5 kap. 3 § skadeståndslagen. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En remissammanställning finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr 94/2107).

I promemorian framhålls att det kan vara motiverat med en mera omfattande utredning av de allmänna principerna för samordningen mellan å ena sidan skadestånd och å andra sidan andra förmåner vid personskada. Flera remissinstanser anför i sina yttranden att det är angeläget att en sådan utredning görs. Regeringen kommer senare att ta ställning till den frågan.

Lagrådet har granskat lagförslaget och lämnat det utan erinran. En redaktionell ändring har gjorts i lagtexten. Lagrådsremissens lagförslag finns i *bilaga 3* och Lagrådets yttrande i *bilaga 4*.

4 Nuvarande ordning

4.1 Avräkning enligt 5 kap. 3 § skadeståndslagen

Reglerna om bestämmande av skadestånd för personskada finns i 5 kap. skadeståndslagen (SkL). Dessa regler kom till i huvudsak genom lagändringar år 1975 (prop. 1975:12, bet. 1975:LU16, rskr. 1975:133, bet. 1975:LU23, rskr. 1975:209, SFS 1977:272).

I 1 § anges vad ersättningen till den som tillfogats personskada skall omfatta och i 2 § finns motsvarande regler för fall då skadan har lett till döden. I 3 § föreskrivs avräkning från ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll för vissa förmåner som den skadelidande uppbär från annat håll med anledning av skadefallet.

Bestämmelserna i 5 kap. 3 § SkL innebär att avräkning skall göras när skadeståndet bestäms, om den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till ersättning som utgår på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, eller annan likartad förmån. Sjuklön eller pension som betalas av arbetsgivare på grund av anställningsavtal skall också avräknas. Detsamma gäller pension som utgår på grund av kollektiv tjänstepensionsförsäkring samt periodisk ersättning som utgår på grund av sådan olycksfalls- eller sjukförsäkring som har meddelats på grund av kollektivavtal.

I det följande redovisas de principer som legat till grund för regleringen i 5 kap. 3 § SkL.

Avräkning genom netto- respektive bruttometod

Frågan om vilka förmåner som skall avräknas vid bestämmande av skadestånd inrymmer vissa tankemässiga komplikationer. Det gäller framför allt förhållandet mellan avräkningsfrågan och frågan om regressrätt mot skadevällaren för den som ersätter den skadelidande i annan ordning, t.ex. en försäkringsgivare. Det finns en koppling mellan avräkning och regressrätt som innebär att avräkningsreglerna direkt påverkar regressrätten och vice versa. Därför är det viktigt att redan här klargöra att avräkning kan göras antingen genom en "nettometod" eller genom en "bruttometod". Svensk skadeståndsrätt bygger i huvudsak på den ena av dessa metoder och det kan givetvis inte komma i fråga att i det här sammanhanget ändra regelsystemets grundläggande struktur.

Den metod för avräkning som 5 kap. 3 § SkL är ett uttryck för brukar kallas *nettometoden*. Den innebär att slutlig avräkning mellan skadestånd och förmåner görs redan när skadeståndet fastställs. Skadeståndet bestäms till skillnaden mellan den totala skadan och de förmåner som den skadelidande har rätt att få. Förmånerna avräknas med de belopp som är aktuella när skadeståndet bestäms. Det fastställda skadeståndsbeloppet påverkas därefter inte om förmånernas storlek skulle ändras. Principen om avräkning enligt nettometoden innebär att skadestånd enbart kan komma i fråga om den totala skadan överstiger de avräkningsförmåner som den skadelidande har rätt till. Nettometoden innebär alltså att den skadeståndsskyldige undgår skadeståndsskyldighet för de förluster som motsvarar de förmåner som skall avräknas.

En annan metod för avräkning är den s.k. *bruttometoden*. Skadeståndet bestäms då till ett belopp som motsvarar hela skadan. När förmåner som är förenade med regressrätt betalas ut till den skadelidande före skadeståndsersättningen minskar hans skadeståndsfördring i motsvarande mån. Om den skadelidande blir ersatt genom skadestånd har

han därefter inte rätt att uppbära en förmån för motsvarande förlust, om förmånen är förenad med regressrätt. Det innebär t.ex. att försäkringsgivarens ansvar för förlusten vid skadeförsäkring minskar, om försäkringstagaren väljer att kräva skadestånd i stället för att begära försäkringsersättning och den skadeståndsskyldige betalar ut skadeståndet.

När 1975 års lagändringar gjordes valdes alltså nettometoden som huvudprincip. Nettometoden ansågs underlätta skaderegleringen väsentligt eftersom den innebär att parterna redan från början med säkerhet kan beräkna skadeståndets storlek. Följden av nettoavräkning är ju att regressrätt inte finns för förmånerna och att en uppräknings av dessa alltså inte påverkar skadeståndet. I förarbetena till bestämmelserna framhölls att en regressrätt beträffande de förmåner som skall avräknas oftast har ringa ekonomisk betydelse för den som betalar ut förmånen (prop. 1975:12 s. 128 f.).

Målsättningen var att på sikt minska skadeståndsrättens betydelse i fråga om personskada. Ett skäl för denna strävan var att rätten till skadestånd ofta beror på tillfälliga omständigheter. Det ansågs därför att skadestånd i ökad utsträckning borde samordnas med andra förmåner som en skadelidande har rätt till. Man ville sålunda öka betydelsen av sådana förmåner som den skadelidande får oberoende av om han kan få skadestånd (prop. 1975:12 s. 125). Samordningen skulle bidra till att ersättningssystemet blev enkelt och kostnaderna för skaderegleringen låga.

En följd av den angivna samordningen är att regressrätten är begränsad och att den skadevällande i regel bara behöver betala en mindre del av skadan. Det är en effekt som ofta varit föremål för diskussion (se vidare i avsnitt 4.3).

Överensstämmande ändamål

Förutsättningen för avräkning enligt 5 kap. 3 § SkL är att den skadelidande har rätt till förmånen med anledning av den förlust skadeståndet skall ersätta. Enbart förmåner som betalas ut på grund av förluster som har orsakssamband med den handling eller underlåtenhet som lett till skadeståndsskyldighet kan alltså avräknas. För att klargöra vissa utgångspunkter för den nuvarande regleringen finns det anledning att diskutera ändamålet med vissa förmåner samt jämföra med skadeståndets ändamål.

Förmåner som är resultatet av den skadelidandes *sparande* omfattas i princip inte av bestämmelserna i 5 kap. 3 § SkL. Det framhölls i förarbetena att man skulle närma sig ett system med skälighetsprövning av skadeståndet med hänsyn till den skadelidandes ekonomiska förhållanden, om samordningen skulle omfatta även försäkringsformer som innefattar ett sparande. Det ansågs att en sådan samordning skulle föra för långt (prop. 1975:12 s. 124, bet. 1975:LU16 s. 31 f.).

Det nu sagda stämmer med den angivna utgångspunkten, att enbart förmåner som betalas på grund av den aktuella skadan skall avräknas. I den mån en utbetalning till den skadelidande är en återbetalning av

sparande jämte förrättning av detta, som exempelvis vid ålderspension från pensionsförsäkring, är det inte fråga om en förmån som betalas för en ekonomisk förlust som inträffat på grund av personskada. Ålderspension skall alltså inte avräknas enligt 5 kap. 3 § SkL. När det gäller pensionsförmåner är det således pension som betalas ut före den tidpunkt då ålderspension börjar betalas, dvs. sjukpension (ibland kallad invalidpension), och efterlevandepension som är av intresse i fråga om avräkning.

Förmåner som är avsedda att delvis ersätta annat än inkomstförlust och förlust av underhåll, t.ex. omställningskostnader eller ideell skada, avräknas i princip inte enligt gällande rätt. Även detta beror på att avräkning skall göras enbart om den skadelidande har rätt till förmånen med anledning av den förlust som skadeståndet skall täcka. Det skall vid avräkning naturligtvis inte ske en sammanblandning av olika ersättningsposter. Det är en viktig princip. En eventuell överkompensation för ideell skada – om en sådan skulle kunna konstateras – skall därför inte avräknas från skadestånd för inkomstförlust.

För att systemet inte skall bli för komplicerat skall avräkning enligt 5 kap. 3 § SkL göras enbart för *periodisk* ersättning från olycksfalls- eller sjukförsäkring. Engångsbelopp ur sådana försäkringar anses nämligen ersätta såväl ekonomisk som ideell skada. Förfarandet skulle kompliceras avsevärt och bli i viss mån godtyckligt om avräkning skulle göras för en del av ett sådant engångsbelopp. Av samma skäl skall avräkning enligt 5 kap. 3 § SkL inte ske för förmåner i form av kapitalbelopp från livförsäkring även om försäkringen inte innefattar sparande (SOU 1973:51 s. 209).

Den skadelidandes eget initiativ

Enligt förarbetena till 5 kap. 3 § SkL borde avräkning inte ske i fråga om försäkringar som den skadelidande själv tecknat. Det ansågs finnas skäl att ta hänsyn till den skadelidandes eget initiativ eftersom skadevållaren annars kunde dra fördel av den skadelidandes förtänksamhet. Det ansågs självklart att avräkningsreglerna inte får medföra att den skadelidande själv bär någon del av förlusten med anledning av skadan (prop. 1975:12 s. 126 f.).

4.2 Något om avräkningsförmånerna

Övervägandena bakom bestämmelserna om avräkning i 5 kap. 3 § SkL har lett till att förmåner från socialförsäkring (p. 1) och vissa förmåner som betalas ut på grund av anställning (p. 2–4) skall avräknas när skadestånd bestäms. Vad gäller avräkning för anställningsförmåner har avsikten varit att det i princip inte skall ha någon betydelse om förmånerna betalas av arbetsgivaren direkt eller genom en försäkring som arbetsgivaren betalar. Däremot faller de flesta typer av ersättning från privata försäkringar utanför samordningsregeln i 5 kap. 3 § SkL. Det anfördes i förarbetena att "frivilliga försäkringar" torde karakteriseras

av att de är avsedda att tillgodose den försäkrades speciella situation och hans behov av trygghet (bet. 1975:LU16 s. 33).

I detta lagstiftningsärende knyts intresset främst till sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön samt till olika typer av försäkringsersättningar som den enskilde kan uppbära som kompensation för en inkomstförlust som han drabbas av till följd av den aktuella skadan. Sjuklön behandlas i avsnitt 4.4. Här skall redogöras för de försäkringar som är av intresse.

Tjänstepensionsförsäkring

Tjänstepensionsförsäkringar är sådana pensionsförsäkringar som har samband med ett anställningsförhållande och för vilka arbetsgivaren betalar hela premien. Dessa försäkringar avser att trygga den anställdes pension. Tjänstepensionsförsäkringen berättigar först och främst till ålderspension. Om den anställde blir varaktigt oförmögen att arbeta, betalas vanligtvis sjukpension enligt försäkringen om rätten till sjuklön har upphört. Vid dödsfall betalas ofta försäkringsersättning till den anställdes efterlevande (efterlevandepension). Som tidigare sagts är det de två sistnämnda förmånerna som är av intresse när det gäller avräkning enligt 5 kap. 3 § skadeståndslagen.

För närvarande föreskrivs avräkning enligt 5 kap. 3 § 3 SkL endast för pension som utgår från *kollektiv* tjänstepensionsförsäkring. Med kollektiv försäkring avses i detta sammanhang dels försäkringar enligt avtal – gruppavtal – som gäller för en större eller mindre grupp av personer som anges i avtalet, dels försäkringar som är grundade på kollektivavtal. Kollektivavtalsgrundad försäkring är sådan försäkring som tecknas av arbetsgivare för att ge försäkringsskydd åt anställda och som meddelas enligt villkor som följer ett i villkoren angivet kollektivavtal (se Personförsäkringslag, SOU 1986:56, s. 239 f., och Ny försäkringsavtalslag, Ds 1993:39, s. 197).

Individuella tjänstepensionsförsäkringar avser en enskild arbetstagare. Ersättning från sådana tjänstepensionsförsäkringar avräknas alltså inte i dag när skadestånd bestäms. Det är inte ovanligt med individuella tjänstepensionsförsäkringar. De förekommer dels i företag som inte är bundna av kollektivavtal, dels för arbetstagare som inte är anslutna till en kollektivavtalsgrundad tjänstepensionsförsäkring. Flertalet av de individuellt försäkrade tillhör den s.k. frikretsen. Dit brukar räknas ägare av företag som inte är juridisk person, delägare i handelsbolag och sådana aktieägare i aktiebolag som ensamma eller tillsammans med make, föräldrar eller barn äger minst en tredjedel av aktierna. Vidare räknas företagares make som är sysselsatt i företaget till frikretsen samt normalt också verkställande direktör i aktiebolag och vissa andra befattningshavare i ledande ställning inom större företag. Också vissa andra anställda brukar sakna skydd genom kollektiv försäkring, nämligen tjänstemän som arbetar under 16 timmar i veckan, personer över 65 år samt sådana personer som anställts efter fyllda 62 år och lyfter

pension från anställning hos en annan arbetsgivare eller saknar tidigare intjänad pensionsrätt.

Av dessa grupper kan delägare i aktiebolag, kommanditdelägare och personer som är anställda få tjänstepension, medan ägare av enskild firma och andra delägare i handelsbolag än kommanditdelägare är hänvisade till privat pensionsförsäkring. I promemorian anförs att den privata pensionsförsäkring som de sistnämnda kan teckna innehåller i stort sett samma villkor som en individuell tjänstepensionsförsäkring.

En tjänstepensionsförsäkring brukar vara kombinerad med en s.k. *premiebefrielseförsäkring*, som ger rätt till premiefrielse vid mera långvarig arbetsoförmåga på grund av sjukdom och olycksfall. Det innebär att den skadelidande kan vara berättigad att få sjukpension samtidigt som premierna för hans ålderspension betalas ur premiefrielseförsäkringen.

Eftersom det är arbetsgivaren som betalar premierna för en tjänstepensionsförsäkring verkar en befrielse från skyldigheten att betala dessa i första hand till arbetsgivarens förmån. Vid fastställande av skadestånd för inkomstförlust kan det dock beaktas om den skadelidande har förlorat pensionsförmåner till följd av skadan på så sätt att hans ålderspension har blivit mindre än annars. En premiefrielseförsäkring säkerställer i princip att ålderspensionen blir densamma oavsett att den skadade fått lägre inkomster på grund av nedsatt arbetsförmåga. På det sättet minskar en premiefrielseförsäkring den skadelidandes inkomstförlust.

Efterlevandepension

Skadestånd för förlust av underhåll avser dödsfall och är avsett att försätta den efterlevande i samma ekonomiska situation som om dödsfallet inte hade inträffat. Huvudtanken bakom bestämmelserna i 5 kap. 2 § SkL är att den efterlevande skall kunna leva på i stort sett samma levnadsstandard som tidigare. Skadeståndet skall sålunda bestämmas så att det motsvarar de ekonomiska förhållandena om den döde hade fått leva vidare.

Förlust av underhåll täcks numera inte sällan helt eller delvis genom försäkringsförmåner. När skadeståndet bestäms skall avräkning göras enligt 5 kap. 3 § SkL för vissa av dessa förmåner. Det gäller efterlevandepension från kollektiv tjänstepensionsförsäkring. Avräkning skall därvid göras även om efterlevandepensionen helt eller delvis motsvarar ett sparande. Här skiljer sig alltså avräkningsregeln vid förlust av underhåll från vad som gäller vid inkomstförlust. Ett skäl för det är att skadestånd till efterlevande är ett avsteg från huvudprincipen att endast den som omedelbart drabbas av en skada har rätt till skadestånd. Det är oftast inte heller möjligt att med någon exakthet uppskatta den efterlevandes förlust med anledning av dödsfallet. Det är sålunda svårt att göra en rimligt säker jämförelse mellan de anhörigas verkliga ekonomiska situation och den situation som skulle ha varit om dödsfallet inte hade inträffat.

Skadeståndet till efterlevande skall vidare bestämmas efter en skälighetsprövning enligt 5 kap. 2 § andra stycket SkL. Skälen för detta är väsentligen desamma som de skäl som nyss redovisats för att sparande kan avräknas enligt 5 kap. 3 §. Skadeståndet skall bestämmas till vad som är skäligt med hänsyn till den efterlevandes förmåga att försörja sig, bl.a. genom eget arbete, egen förmögenhet och sådana försäkringsersättningar som inte avräknas enligt 5 kap. 3 § (prop. 1975:12 s. 121). Av detta följer att en efterlevandepension från en privat pensionsförsäkring eller en engångsbetalning från en livförsäkring kan medföra att skadeståndsskyldigheten begränsas eller helt faller bort. Det gäller alltså trots att sådana förmåner inte skall avräknas enligt 5 kap. 3 §.

Sjukförsäkring

En sjukförsäkring omfattar i regel endast periodisk ersättning avsedd att kompensera en del av den inkomstförlust som följer av arbetsoförmåga.

En sjukförsäkring där ersättningen är periodisk är avsedd att täcka skillnaden mellan å ena sidan den försäkrades vanliga inkomst och å andra sidan den sjukersättning som han i förekommande fall får från arbetsgivaren och enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Syftet är alltså uteslutande att ersätta inkomstförlust.

Försäkringsbolagen försöker så långt som möjligt undvika att den försäkrade blir berättigad till högre försäkringsersättning än som kompenserar inkomstbortfallet (överförsäkring). Genom maximiregler för försäkringsbeloppen söker bolagen se till att den försäkrade inte kompenserar sig för mer än 90–95 procent av sin lön före skatt. I fråga om gruppsjukförsäkring för tjänstemän förekommer exempelvis maximiregler av innebörd att ett försäkringsbelopp om 1 000 kr förutsätter en månadsinkomst överstigande 14 500 kr. Den försäkrade kan givetvis välja att inte kompensera sig maximalt utan bestämma ett lägre ersättningsbelopp.

Arbetsoförmåga enligt sjukförsäkring föreligger då den försäkrade förlorat arbetsförmågan helt eller fått den nedsatt till minst hälften på grund av sjukdom eller olycksfall. Ibland kan sjukersättning betalas ut om arbetsförmågan är nedsatt med minst 25 procent.

Fullständig arbetsoförmåga medför rätt till hela försäkringsbeloppet. Om arbetsförmågan är nedsatt i sådan grad att ersättning betalas ut men den försäkrade inte är helt oförmögen till arbete, betalas ersättning med så stor del som svarar mot nedsättningen. Ersättningen betalas ut under försäkringstiden, ofta efter en karenstid.

De periodiska ersättningsbeloppen bestäms på förhand i försäkringsavtalet, vanligtvis enligt schabloner som står i viss relation till årslönen. Oftast bestäms försäkringsersättningen till beloppet, men det förekommer också att ersättningen bestäms som en viss procentsats av den försäkrades lön. Det sker således ingen exakt beräkning av hur stor inkomstförlusten blir i det enskilda fallet, men anpassningen till den försäkrades inkomster är tydlig. Anpassningen till lönen beror främst på att överförsäkring skall undvikas. Schablonerna används företrädesvis

av det skälet att de medför lägre administrationskostnader än om ersättningen är mer individualiserad.

Försäkringsbolagen kräver vid individuella sjukförsäkringar att försäkringstagaren lämnar uppgifter om sina inkomstförhållanden och om andra försäkringar som han har samt att han meddelar bolaget om inkomstförhållandena skulle ändras. Försäkringsbolagen tillämpar också ofta det villkoret att om det vid ett försäkringsfall upptäcks att den försäkrade blir överkompenserad för inkomstförlusten, försäkringsersättningen inte betalas ut förrän den försäkrade återgått i arbete. Det anses bidra till att rehabiliteringstiden inte blir längre på grund av överkompensationen.

Olycksfallsförsäkring

Olycksfallsskador definieras i försäkringsvillkoren som kroppsskador som drabbar den försäkrade ofrivilligt genom en plötslig yttre händelse. Härmed likställs skador på grund av förfrysning, värmeslag eller solsting. Däremot anses skador som uppkommer på grund av smitta genom bakterier, virus eller andra smittämnen inte som olycksfallsskador. Skador som har framkallats genom att den försäkrade varit sinnessjuk eller påverkad av droger är vanligen inte att anse som olycksfallsskador i den mening som avses i försäkringarna.

Det finns ett för försäkringsbranschen gemensamt tabellverk enligt vilket medicinsk invaliditetsgrad fastställs. I tabellverket anges i procent invaliditetsgraden för olika typer av skador. Försäkringsbolagen biträds regelmässigt av medicinsk expertis när invaliditetsgraden fastställs i det enskilda fallet.

Försäkringsbeloppet – normalt den maximala ersättningen från försäkringen – bestäms redan när försäkringen tecknas. Beloppet har ingen koppling till en förväntad faktisk ekonomisk skada. Det sker således inga bedömningar av försäkringsbeloppet i förhållande till olycksfallets ekonomiska följder för den försäkrade. Det står den försäkrade fritt att välja hur stort försäkringsbeloppet skall vara, och det finns inga begränsningar av försäkringsbeloppen med hänvisning till överförsäkringsresonemang. Vanligen bestäms försäkringsbeloppet i förhållande till det basbelopp som gäller när ersättningen betalas ut. Genom anknytningen till gällande basbelopp åstadkoms en värdesäkring av försäkringsersättningen. Försäkringspremien bestäms i förhållande till försäkringsbeloppet. Den ersättning som försäkringsgivaren betalar ut beräknas oftast genom att försäkringsbeloppet multipliceras med den medicinska invaliditetsgrad som fastställts.

Om olycksfallet har lett till att den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt med minst 50 procent, har den försäkrade möjlighet att åberopa ekonomisk invaliditet (även kallad förvärvsmässig invaliditet). Detta är alltså ett annat invaliditetsbegrepp än det medicinska och invaliditetsgraderna för en och samma skada kan vara olika. Exempelvis kan förlust av ett finger för en konsertpianist innebära att han eller hon inte längre kan utöva sitt yrke medan samma skada för en jurist kanske inte

alls påverkar förvärvsförmågan. Vanligen beräknas försäkringsersättningen vid ekonomisk invaliditet med utgångspunkt i dubbla försäkringsbeloppet, vilket multipliceras med den procentsats som den ekonomiska invaliditetsgraden fastställts till. Av naturliga skäl används den ekonomiska invaliditetsberäkningen, om den leder till högre ersättning för den försäkrade.

Numera förekommer i princip inte periodiska ersättningar från olycksfallsförsäkring – tidigare förekom s.k. dagersättningar och livräntor. Försäkringsersättningar enligt de olycksfallsförsäkringar avseende vuxna som meddelas i dag betalas alltså regelmässigt ut som engångsbelopp. Det betyder att dagens olycksfallsförsäkringar nästan helt saknar intresse från avräkningssynpunkt. Ersättningen avräknas i praktiken inte när skadestånd bestäms.

4.3 Regressrätt

Bestämmelserna i 5 kap. 3 § SkL innebär att det inte finns rätt till skadestånd för förluster som täcks av de uppräknade förmånerna ("nettometoden" se avsnitt 4.1). Det betyder i sin tur att den som betalar ut en sådan ersättning till den skadelidande inte har regressrätt (återkravs rätt) mot skadevällaren. Det följer av att regressrätten inte är en självständig rätt till skadestånd för den som betalat ut viss ersättning utan en rätt att ta över den rätt till skadestånd som den skadelidande kan ha.

I fråga om förmåner som *inte omfattas* av uppräknningen i 5 kap. 3 § SkL kan det däremot finnas en regressrätt för den som betalar ut ersättning. Men regressrätt finns inte alltid. När regressrätt finns för en viss ersättning som betalas ut skall avräkning göras enligt bruttometoden. När regressrätt inte finns får den skadelidande vid personskada i regel uppbära både skadeståndet och ersättningen (kumulation), även om det leder till överkompensation för en ekonomisk förlust.

För försäkringsavtal regleras frågan om regressrätt i 25 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal (FAL). Huvudregeln för personförsäkringar är att det inte finns någon regressrätt (25 § andra stycket). Vid olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring finns emellertid en regressrätt i vissa fall. Om försäkringsgivaren utfäst sig att betala ersättning med verkliga beloppet av utgifter eller förluster, får det utbetalda beloppet återkrävas från den som framkallat försäkringsfallet uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet eller från den som är strikt skadeståndsansvarig. Bestämmelserna i FAL är dispositiva. Försäkringsgivaren kan alltså förbehålla sig en längre gående regressrätt.

Det anförda innebär bl.a. att det enligt FAL inte finns någon regressrätt för vad som har betalats ut på grund av en s.k. summaförsäkring. Ersättningen från en summaförsäkring har inte ansetts i egentlig mening ha som syfte att utjämna en ekonomisk förändring som inträffat genom försäkringsfallet och anses därför inte stå i ett sådant förhållande till skadeståndsskyldigheten att en konkret skada blir dubbelt ersatt. Den

försäkrade har av den anledningen rätt att kumulera ersättningen från en summaförsäkring med ett eventuellt skadestånd.

Enligt uppgifter från försäkringsbranschen har det inte på mycket lång tid förekommit att svenska försäkringsbolag erbjuder sjukförsäkring eller olycksfallsförsäkring där försäkringsersättning avseende inkomstförlust bestäms med verkliga beloppet av förlusten. Det innebär att regressregeln i 25 § FAL i stort sett saknar intresse för personförsäkringar.

Ersättning från sådana personförsäkringar som inte nämns i 5 kap. 3 § SkL får alltså kumuleras med skadestånd, om inte annat följer av försäkringsavtalet. Och det förekommer inte i någon utsträckning att försäkringsbolagen vid personförsäkring förbehåller sig en längre gående regressrätt än i FAL. Sättet att fastställa försäkringsbeloppet och försäkringsersättningen vid sjukförsäkring innebär som framgått att anpassningen till den konkreta inkomstförlusten oftast är stor. Det betyder att kumuleringen ger upphov till överkompensation.

För trafikförsäkring finns särskilda regler om regressrätt i 20 § trafikskadelagen (1975:1410; TSL). För vad försäkringsbolaget har betalat från försäkringen har det regressrätt mot den skadevällande, om skadan vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet eller vårdslöst av en förare som gjort sig skyldig till rattfylleribrott. En särregel om regressrätt vid produktskador saknar betydelse här.

När det skall bedömas vilka förmåner som skall avräknas vid bestämmande av skadestånd har man sålunda anledning att beakta att avräkning enligt nettometoden utesluter regressrätt. Anses det i fråga om en viss förmån finnas särskilda skäl för att den som betalar ut ersättning skall kunna återkräva ersättningen från t.ex. skadevällaren, bör en sådan förmån inte avräknas enligt avräkningsbestämmelserna i SkL. Det är också viktigt att beakta att en rätt för den skadelidande att kumulera en förmån med skadestånd för samma förlust – som uppkommer när ingen avräkning sker och ingen regressrätt finns – ger upphov till överkompensation.

4.4 Lagen (1991:1047) om sjuklön

Enligt lagen (1991:1047) om sjuklön har en arbetstagare rätt att vid sjukdom behålla lön och andra anställningsförmåner enligt i lagen angivna förutsättningar. Reglerna innebär i huvudsak att en arbetstagare har rätt att under sjuklöneperioden – de första 14 dagarna av varje sjukdomsfall – behålla en viss andel av den lön och de andra anställningsförmåner som han annars skulle ha gått miste om till följd av sjukdomen (6 och 7 §§).

Rätten till sjuklön gäller från och med den första dagen av anställningstiden, och rätten gäller endast för anställda (3 §). Det måste alltså finnas ett anställningsavtal. Bedömningen av om det finns ett anställningsavtal sker med utgångspunkt i avtalet mellan parterna och genom en helhetsbedömning av hur förhållandena rent faktiskt varit mellan dem.

Ett avtal som upphäver eller inskränker arbetstagarens rättigheter enligt lagen om sjuklön är ogiltigt i den delen. Avvikelser från vissa regler får dock göras genom kollektivavtal som på arbetstagarsidan har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation (2 §).

Vid tillämpning av reglerna om sjuklönens storlek skall ersättning som utges till arbetstagaren på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring anses som sjuklön från arbetsgivaren, om försäkringen åtnjuts enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer (6 § andra stycket). Sådan försäkringsersättning är en avräkningsförmån enligt 5 kap. 3 § 4 SkL.

Vidare innehåller lagen en regel om att en arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnad inte beräknas överstiga 90 gånger det för året gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring kan försäkra sig hos den allmänna försäkringskassan för kostnader för sjuklön (17 §).

Mål mellan arbetstagare och arbetsgivare om tillämpning av lagen om sjuklön handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbets tvister, som enligt 1 § äger tillämpning på rättegången i tvister "rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare". En tvist om sjuklön kan gälla just frågan om ett anställningsförhållande finns.

5 Avräkning för lagstadgad sjuklön

Regeringens bedömning: Bestämmelsen i 5 kap. 3 § 2 skadeståndslagen om avräkning för viss sjuklön eller pension får anses omfatta sjuklön enligt lagen om sjuklön. Det bör gälla även fortsättningsvis. Arbetsgivaren bör sålunda inte ha regressrätt mot skadevållaren.

Promemorians bedömning: Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 15 f.).

Remissinstanserna: Nästan alla remissinstanser lämnar promemorians bedömning utan invändning. Svenska Arbetsgivareföreningen anser att det finns skäl för att införa en regressrätt för arbetsgivarna.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt bestämmelsen i 5 kap. 3 § 2 skadeståndslagen (SkL) skall avräkning göras för sjuklön som utges av arbetsgivare "på grund av anställningsavtal". I sitt tidigare nämnda betänkande (1991/92:LU8) ansåg lagutskottet att det med utgångspunkt i lagtexten var oklart om sjuklön enligt lagen om sjuklön skall avräknas från skadestånd på samma sätt som avtalsreglerad sjuklön och hemställde därför om ett klarläggande lagstiftningsvägen. Utskottet anförde att ett arbetsrättsligt synsätt på tolkningsfrågan kunde föranleda att de båda sjuklöneformerna jämföras (s. 13).

Den fråga som lagutskottet har ansett obesvarad kan formuleras på följande sätt. Avses med uttrycket "på grund av anställningsavtal" i 5 kap. 3 § 2 SkL enbart det personliga avtalet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren, dvs. det som är särskilt avtalat mellan dem, eller avses alla rättsregler som reglerar villkoren för anställningen och som ger anställningsavtalet dess innehåll?

Med begreppet anställningsavtalet menar man vanligtvis rättsförhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Anställningsavtalet får sitt innehåll inte enbart genom vad parterna själva avtalat utan också genom regler från annat håll, t.ex. lagregler, kollektivavtal och tjänstereglemente (jfr Folke Schmidt, Löntagarrätt, reviderad uppl. 1988, s. 11 f.). Termen "avtalsinnehållet" inkluderar med detta synsätt allt som ger avtalet dess slutliga rättsverkningar, dvs. också utfyllande rättsregler (jfr dock Adlercreutz, Avtalsrätt II, 3 uppl. 1991, s. 42 f.).

Lagregler för anställningsavtal är i de flesta fall tvingande till arbetstagarens förmån och tillämpas alltså även om parterna skulle ha avtalat annorlunda. Ett exempel är lagen om sjuklön där det i 2 § anges att ett avtal som innebär att arbetstagarens rättigheter enligt lagen upphävs eller inskränks är ogiltigt i den delen. Parterna kan alltså avvika från lagen endast genom att avtala om bättre sjuklöneförmåner för arbetstagaren.

Av Skadeståndskommitténs delbetänkande Skadestånd V, Skadestånd vid personskada (SOU 1973:51), framgår att sjuklön vid den tiden företrädesvis reglerades i kollektivavtal och således inte i det personliga avtalet (s. 94 f.). Kommittén angav att den med uttrycket "sjuklön eller pension som utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal" åsyftade förmåner som utges direkt av arbetsgivaren till den anställde eller hans efterlevande och att det skulle vara fråga om förmåner som tillförsäkrats den anställde eller hans efterlevande "på grund av anställningsavtal eller motsvarande" (s. 302). Kommittén torde alltså inte ha avsett enbart sådan sjuklön som regleras i det personliga avtalet om anställning.

I de fortsatta förarbetena till bestämmelsen i 5 kap. 3 § 2 SkL finns ingenting som antyder att lagstiftaren sett anledning att skilja mellan fall där arbetsgivaren betalar sjuklön enligt det personliga avtalet och fall där sjuklönen regleras i bestämmelser som fyller ut det personliga avtalet, t.ex. villkor i kollektivavtal. I förarbetena görs det skillnad enbart mellan sådana förmåner som betalas direkt av arbetsgivaren och sådana som betalas från en försäkring som arbetsgivaren tecknat (prop. 1975:12 s. 123 f.). Som framhålls i promemorian var Lagrådets uppfattning när bestämmelsen i 5 kap. 3 § 2 SkL kom till, att den avsåg "alla sådana sjuklöne- och pensionsförmåner som utges på annat sätt än genom försäkring". Dåvarande departementschefen instämde i detta (prop. 1975:12 s. 214 och s. 225).

Det är knappast motiverat att göra skillnad mellan olika anställningsförmåner enligt samma anställningsavtal utifrån det sätt på vilket anställningsförmånen kommit att ingå i anställningsavtalet. I promemorian

anförs att det inte är tänkbart att lagstiftaren har avsett att ge arbetstagaren dubbel kompensation genom att berättiga honom att kumulera skadestånd för inkomstförlust och lagstadgad sjuklön. Vidare anförs i promemorian att den lagstadgade sjuklönen är en anställningsförmån och kan antas påverka övriga villkor för anställningen på ett liknande sätt som om rätten till sjuklön skulle regleras i det personliga avtalet.

Som påpekas i promemorian bör det också beaktas att ersättning till arbetstagaren på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring, som åtnjuts enligt grunder som anges i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer, enligt 6 § andra stycket lagen om sjuklön likställs med sjuklön. Att sådan periodisk sjukförsäkringsersättning skall avräknas är givet (5 kap. 3 § 4 SkL). Även det talar för att lagstadgad sjuklön skall avräknas.

Försäkringsjuridiska föreningen påpekar i sitt remissvar att ett anställningsavtal mera sällan reglerar alla de rättigheter och skyldigheter som parterna i avtalet har mot varandra. Föreningen framhåller också att anställningsavtalet till stora delar hämtar sitt innehåll från andra regelsystem. Enligt föreningens mening kan det inte råda någon tvekan om att sjuklön enligt 1991 års lag om sjuklön är en anställningsförmån som – på samma sätt som t.ex. lagstadgad semesterlön – utges av arbetsgivaren på grund av anställningsavtal.

Den omständigheten att vissa arbetsgivare kan försäkra sig för kostnader för sjuklön innebär inte att sjuklöneförmånen bör ses som en försäkringsförmån (se 17 § lagen om sjuklön).

I promemorian anförs angående innebörden av nuvarande bestämmelse sammanfattningsvis (s. 14) att inte bara lagtexten utan också de tankegångar som ligger bakom reglerna och hänsyn till reglernas systematik ger stöd för slutsatsen att sjuklön enligt lagen om sjuklön skall avräknas från skadeståndet redan vid fastställande av ersättningsbeloppet.

Remissinstanserna håller med om slutsatsen i promemorian. Regeringen har samma uppfattning. Denna slutsats innebär, som framgått tidigare, att arbetsgivaren inte har regressrätt för sjuklön enligt lagen om sjuklön.

Skall sjuklön avräknas från skadestånd i framtiden?

Skadestånd med anledning av personskada är en del av ett ersättningsystem där bl.a. också socialförsäkringar, kollektiva försäkringar och privata försäkringar ingår. Det främsta syftet med ersättningsystemet är att säkerställa att den skadelidande får full gottgörelse för alla följder av skadan.

När en skadelidande har rätt till skadestånd samtidigt som han har rätt till andra förmåner med anledning av skadan är en grundläggande fråga om den skadelidande skall få lägga samman förmånerna med skadeståndet eller om förmånerna skall avräknas från skadeståndet. Avräkning kan göras enligt bruttometoden eller enligt nettometoden.

När det gäller försäkringsersättning för saksador och rena förmögenhetsskador är utgångspunkten att den skadelidande inte har rätt att be-

gära ersättning från två håll för samma skada. I Sverige har principen att samma konkret beräknade skada inte skall ersättas mer än fullt ut ansetts vara en konsekvens av allmänna skadeståndsrättsliga principer, och den har gällt även utan uttryckligt stöd i lag. Motivet för principen är att en rätt att kumulera olika ersättningar leder till överkompensation. En rätt till överkompensation för sakskada anses leda till fler och mer omfattande skador. Dessutom har det ansetts allmänt sett inte önskvärt att en skadelidande får högre ersättning än som motsvarar skadan.

I fråga om personskador är situationen delvis en annan. Där är risken för ökade skador på grund av överkompensation inte stor, särskilt inte när det gäller ersättning till efterlevande vid dödsfall. Men ett skäl mot kumulation är att resurserna inom samhällets ersättningssystem då utnyttjas ineffektivt. Överkompensation vid personskador anses också ha nackdelar för den skadelidande ur medicinsk och psykologisk synvinkel, bl.a. eftersom det kan leda till en längre rehabiliteringstid än annars. En rätt för en skadelidande att lägga samman skadestånd och förmåner kan också många gånger framstå som omotiverad eller rent av stötande.

Principen om att samma ekonomiska skada inte skall ersättas från flera håll bör även fortsättningsvis vara grundläggande i fråga om såväl saksador som personskador. En förmån som i allt väsentligt skall ersätta en ekonomisk förlust med anledning av en personskada bör därför som huvudregel avräknas från skadestånd för samma förlust.

När det gäller sjuklön är anknytningen till inkomstförlusten i det enskilda fallet alldeles klar. Sjuklönen är tveklöst avsedd att ersätta den inkomstförlust nedsättningen i arbetsförmåga leder till. Visserligen betalas sjuklön oftast ut med i förväg bestämda belopp (se 6 § lagen om sjuklön) men det finns inte anledning att av den orsaken anse att sjuklönen inte i egentlig mening ersätter inkomstförlusten. Om den skadelidande skulle få även skadestånd för samma förlust, skulle det alltså bli fråga om kumulation på det sätt som sagts tidigare och som alltså inte bör förekomma.

Sammanfattningsvis finns inte någon anledning att den som får sjuklön också skall få skadestånd för den inkomstförlust som motsvaras av sjuklönen, dvs. ha rätt till dubbelkompensation. Det gäller oavsett om det är fråga om inkomstförlust för förfluten tid eller förlust för framtiden och oberoende av om rätten till sjuklön regleras i avtal eller i lag.

Avräkningen för sjuklön kan göras antingen genom att nuvarande ordning får bestå (nettometoden) eller genom att arbetsgivaren får rätt att återkräva belopp som motsvarar den sjuklön han har betalat (bruttometoden).

Rätt till regress för sjuklön?

Om arbetsgivaren skulle ges regressrätt för lagstadgad sjuklön, borde rätten till återkrav också gälla annan sjuklön som arbetsgivaren betalar. Regeringen delar uppfattningen i promemorian att en skillnad mellan lagstadgad och annan sjuklön i detta hänseende inte bör komma i fråga.

Som *skäl för* att arbetsgivaren skall ha regressrätt för sjuklön kan anföras att det kan anses orättvist att arbetsgivaren skall ersätta en förlust som orsakats av någon annan. När skadan vållats genom uppsåtligt brott – den situation som närmast berördes i den tidigare nämnda motionen (1990/91:Sf52) – kan det kännas direkt stötande att arbetsgivaren skall bära kostnaden för sjuklönen utan rätt till återkrav mot skadevällaren. Att låta detta skäl ensamt avgöra frågan om regressrätt för sjuklön skulle emellertid vara en återgång till en äldre uppfattning att skadeståndsskyldighet är en rättvis reaktion på skuld och att detta i sig utgör en tillräcklig grund för skadeståndsansvar. Enligt regeringens uppfattning bör synen på skadeståndsrätten som en del av samhällets ersättningssystem även i framtiden vara mer nyanserad än så.

Ett mer vägande skäl för att arbetsgivaren skall ha regressrätt skulle kunna vara att överflyttningen av betalningsansvaret till den skadeståndsskyldige medför att antalet skadefall minskar. Den avhållande effekten vid culpaansvar uppnås under förutsättning att flertalet personer – eller i vart fall den grupp personer man vill påverka – undviker handlande eller underlåtenhet som kan medföra att de får betala skadestånd och att det är risken för skadeståndsskyldighet som förmår dem att bete sig så att skador inte uppstår. För att argumentet skall ha bärkraft måste det således finnas ett sådant samband mellan risken att bli skadeståndsskyldig och beteendet.

I vissa fall har rätten till återkrav motiverats i huvudsak just med att en viss placering av det slutliga kostnadsansvaret för skador kan medföra att färre skador inträffar. Det gäller bl.a. en trafikförsäkringsanstalts rätt, enligt 20 § andra stycket trafikskadelagen (1975:1410), att träda i den skadelidandes ställe mot den som är skadeståndsskyldig enligt produktansvarslagen (1992:18). Skälet för försäkringsanstaltens regressrätt i det fallet är huvudsakligen önskemålet att principen om tillverkarens produktansvar skall slå igenom även inom trafikskadelagens tillämpningsområde. Produktansvarslagens regler är utformade så att skadeståndsskyldighet kan drabba dem som kan påverka produkternas säkerhet och skadeståndsansvaret förutsätts leda till ett mer intensivt skadeförebyggande arbete (prop. 1992/93:8 s. 25 f.). Regressrätten enligt trafikskadelagen har förutsatts stimulera ett sådant arbete och därmed minska antalet skadefall.

Bestämmelsen i 20 § andra stycket trafikskadelagen är alltså ett exempel på att lagstiftaren fäst vikt vid argumentet att en regressrätt kan minska antalet skador. Men regeln avser en speciell situation och utgör ett undantag från huvudprincipen. Den kan inte ses som ett avgörande steg i riktning mot att utöka försäkringsgivares regressrätt vid personskadeersättning.

Det kan också anföras vägande *skäl mot* en regressrätt för sjuklön. Ett sådant skäl är att samhällets och arbetsgivarens kostnader för att utöva rätten till återkrav för sjuklön mot enskilda skadevällare ofta skulle bli högre än de belopp som verkligen flyttas över till den skadeståndsskyldige. Som anförts i promemorian blir regressrättens värde för den arbetsgivare som betalat sjuklön därför begränsat från ekonomisk syn-

punkt. Det är åtminstone fallet om inte regressrätten kan göras gällande mot ett försäkringssystem eller mot någon som har ansvarsförsäkring.

Vidare finns det när det gäller personskador inte anledning att anta att antalet skador verkligen skulle minska, om arbetsgivaren fick regressrätt för sjuklön. De som uppsåtligt eller av oaktsamhet vållar personskada har i de flesta fall ett straffrättsligt ansvar som i sig kan ha en avhållande verkan; dessutom kan de naturligtvis bli skyldiga att ersätta andra skadeposter än den inkomstförlust som motsvaras av sjuklönen. De flesta människor känner också så stort obehag av att orsaka en annan människa skada att de söker undgå det även om de inte riskerar någon sanktion från samhällets sida.

Ett avgörande skäl mot att nu införa regressrätt för sjuklön är slutligen att frågan om en sådan regressrätt bör bedömas mot bakgrund av hela det ersättningssystem som skall skydda den skadelidande vid personskada. I detta hänseende ser regeringen saken på samma sätt som ges uttryck för i promemorian. Alltjämt kvarstår de väsentliga dragen i 1975 års ersättningssystem. Det kommer inte i fråga att nu ändra de grundläggande principerna för ersättningssystemet. Inte heller bör det komma i fråga att särbehandla sjuklön. Det skulle, som anförs i promemorian, vara ett främmande inslag i det nuvarande systemet för samordning mellan skadestånd och andra förmåner att i fråga om sjuklön frångå nettometoden när skadeståndet bestäms. De flesta remissinstanserna delar den uppfattningen.

Det bör alltså inte införas någon regressrätt för sjuklön. Med hänsyn bl.a. till de skäl som kan anföras för en utvidgad regressrätt i vissa sammanhang kan det dock, som anförs i promemorian, finnas anledning att så småningom göra en mera allmän översyn av reglerna om samordning mellan å ena sidan skadestånd för personskada och å andra sidan försäkring och andra förmåner med anledning av skadan.

I den nuvarande bestämmelsen anges att avräkning skall göras för sjuklön som "utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal". Det är självklart att den arbetsgivare som avses är den hos vilken den person som tillfogats personskadan är anställd. Det är därför inte nödvändigt att ange att arbetsgivaren skall betala sjuklönen till arbetstagaren på grund av anställningsavtalet. Eftersom hänvisningen till anställningsavtalet dessutom lett till tolkningssvårigheter bör den utgå.

Regeringens förslag: Periodisk ersättning för inkomstförlust från försäkring skall avräknas från skadestånd för förlusten, om ersättningen betalas från en försäkring som är att anse som en anställningsförmån. Samma regel skall gälla för olycksfalls- och sjukförsäkringar som för pensionsförsäkringar. Efterlevandepension skall också avräknas, om den betalas från en försäkring som är en anställningsförmån.

Promemorians förslag: Promemorians förslag överensstämmer vad gäller tjänstepensionsförsäkringar med regeringens (se promemorian s. 21 f.). Promemorian innehåller inget förslag om lagändring beträffande andra försäkringar.

Remissinstanserna: Alla remissinstanserna utom en stödjer promemorians förslag. Finansinspektionen anför att frågan om avräkning för individuell tjänstepensionsförsäkring bör behandlas i samband med en allmän översyn av principerna för samordning mellan skadestånd och försäkring vid personskada. Sveriges Försäkringsförbund och Försäkringsjuridiska föreningen anser att justeringen av samordningsreglerna bör gå längre än promemorians förslag och omfatta också 5 kap. 3 § 4 SkL, dvs. periodisk ersättning från olycksfalls- eller sjukförsäkring.

Skälen för regeringens förslag:

Bakgrund och utgångspunkter

I den framställning som nämnts i avsnitt 3 anförde Försäkringsbranschens Serviceaktiebolag att skillnaden mellan de kollektiva och de individuella tjänstepensionsförsäkringarna huvudsakligen är av teknisk natur, eftersom en individuell tjänstepensionsförsäkring tryggar pensionsförmåner för en anställd på samma sätt som en kollektiv försäkring av samma slag. Bolaget framhöll att avräkningsreglerna kan leda till orättvisa och pekade på ett exempel där det ekonomiska utfallet för två personer som förlorar arbetsinkomster till följd av en trafikolycka skiljer sig markant av den enda anledningen att den ena personen har en tjänstepensionsförsäkring som är individuell medan den andra personens motsvarande försäkring är kollektiv. Bolaget föreslog därför att 5 kap. 3 § 3 SkL utvidgas till att omfatta också pension som betalas på grund av individuell tjänstepensionsförsäkring.

I linje med framställningen föreslås i promemorian att pension som betalas på grund av tjänstepensionsförsäkring skall avräknas enligt 5 kap. 3 § SkL, oavsett om försäkringen tecknats individuellt eller kollektivt.

Sveriges Försäkringsförbund och Försäkringsjuridiska föreningen anser att den nu aktuella översynen av samordningsreglerna bör omfatta

även periodisk ersättning från olycksfalls- eller sjukförsäkring. Bägge dessa remissinstanser anför att det i fråga om avräkning kan finnas anledning att genomgående skilja mellan försäkringar som är anställningsförmåner och försäkringar som är privata och inte har samband med anställningen. Däremot finns det enligt deras mening inte anledning att i fråga om avräkning för periodisk ersättning skilja mellan olika försäkringar som har det gemensamt att de är anställningsförmåner. I propositionen tar regeringen upp även denna fråga.

En förutsättning för diskussionen om vilka förmåner som skall avräknas vid bestämmande av skadestånd bör vara att omotiverad överkompensation till den skadelidande skall undvikas. I den frågan kan i allt väsentligt hänvisas till vad som anförts beträffande sjuklön (se avsnitt 5 under rubriken Skall sjuklön avräknas från skadestånd i framtiden?). Vidare bör utgångspunkten vara att den s.k. nettometoden används för avräkning (se avsnitt 4.1). Det finns sålunda inte anledning att nu göra några stora ingrepp i ersättningssystemets grundstruktur. Som regeringen tidigare påpekat kan det dock finnas anledning att så småningom överväga frågorna om samordning mellan försäkringersättning och skadestånd i ett vidare perspektiv.

Bör avräkning göras för individuell tjänstepensionsförsäkring?

Bestämmelsen i 5 kap. 3 § 3 SkL innebär, som framgått, att pension som betalas på grund av kollektiv tjänstepensionsförsäkring skall avräknas när skadestånd för inkomstförlust och förlust av underhåll bestäms. Andra pensionsförmåner från försäkringar får kumuleras med skadestånd. I fråga om skadestånd för förlust av underhåll kan ersättningar till efterlevande från en individuell försäkring emellertid beaktas enligt 5 kap. 2 § andra stycket SkL (jfr prop. 1975:12 s. 166).

Skadeståndskommittén anförde beträffande individuell tjänstepensionsförsäkring att sådan försäkring enligt kommitténs förslag uteslöts från samordning "i den mån den var eller skulle komma att bli möjlig" (SOU 1973:51 s. 303). Det visar – som Trafikskadenämnden är inne på i sitt remissvar – att individuella tjänstepensionsförsäkringar inte förekom i någon större utsträckning då reglerna om avräkning kom till och att kommittén inte riktade särskild uppmärksamhet åt sådana försäkringar. I de fortsatta förarbetena berördes inte närmare vilket skäl som fanns att skilja mellan kollektiv och individuell tjänstepensionsförsäkring (prop. 1975:12 s. 123 f.). I fråga om pension godtogs kommitténs sätt att bestämma vilka försäkringsförmåner som skulle samordnas med skadestånd.

I promemorian redovisas (s. 18) att olika försäkringsbolag uppgivit att det numera är vanligt att en arbetsgivare åtar sig att betala premier för en pensionsförsäkring för sådana arbetstagare som inte är anslutna till en kollektivavtalsgrundad tjänstepensionsförsäkring. Enligt promemorian förekommer icke kollektivavtalsgrundade pensionsplaner som ändå har kollektiv prägel, men även individuella tjänstepensionsförsäkringar är ganska vanliga. Det är svårt att förutse hur försäkringsmarknaden

kommer att utvecklas men det är inte osannolikt att individuella pensionslösningar inom ramen för anställningsförhållanden blir ännu vanligare än i dag. Den utveckling som skett innebär under alla förhållanden att frågan om avräkning för individuella tjänstepensionsförsäkringar har stor betydelse.

Det är, som anförs i promemorian, svårt att göra en rättvisande jämförelse mellan individuell och kollektiv tjänstepensionsförsäkring när det gäller förmånernas innehåll. Förmåner enligt kollektiva försäkringar är helt naturligt mera standardiserade än förmåner som förekommer vid individuella försäkringar. Enligt bedömningen i promemorian står det emellertid klart att de individuella tjänstepensionsförsäkringarna till innehållet inte avviker nämnvärt från de kollektiva försäkringarna, och det anförs att de skillnader som finns torde ha liten betydelse för frågan om pensionförmånen bör avräknas från skadestånd eller inte. Remissinstanserna har inte någon invändning mot vad som anförs i promemorian på den här punkten och regeringen instämmer i bedömningen.

Orsaken till att en individuell tjänstepension tecknas är i allmänhet att företaget inte är bundet av kollektivavtal eller att arbetstagaren på grund av sin ställning inte omfattas av den kollektiva försäkringslösning som gäller för övriga anställda i företaget (se avsnitt 4.2). En individuell tjänstepensionsförsäkring grundas inte på ett gruppavtal eller på ett kollektivavtal. Som anförs i promemorian har inte heller dessa omständigheter någon sådan betydelse från den skadelidandes eller den skadeståndsskyldiges synpunkt att de bör inverka på skadeståndets bestämmande.

Viss tvekan om behandlingen av de individuella tjänstepensionsförsäkringarna skulle kunna uppstå med hänsyn till den inverkan de kan ha på den anställdes löneförmåner i övrigt. En viktig synpunkt bakom avräkningsreglerna är att försäkringar som har ett inslag av sparande eller annars beror på den enskilde försäkringstagarens förtänksamhet inte skall medföra någon minskning av det skadestånd som tillkommer honom. I promemorian anförs att man kan tänka sig argumentet, att ett avtal med arbetsgivaren om en individuell tjänstepensionsförsäkring i högre grad än en kollektiv försäkring inverkar på den enskildes lön. Detta kan tala för att en individuell tjänstepensionsförsäkring jämställs med en privat pensionsförsäkring i avräkningshänseende.

Det är emellertid svårt att avgöra i vad mån individuella tjänstepensionsförsäkringar påverkar lönen mer än kollektiva försäkringar. Det är inte troligt att andra anställda än de med bestämmande inflytande över företaget kan påverka fördelningen mellan pension och lön i någon nämnvärd utsträckning. Som anförs i promemorian torde det i många anställningsförhållanden framstå som naturligt att arbetsgivaren ordnar pensionsfrågan på det ena eller andra sättet och att typen av tjänstepensionsförsäkring inte spelar någon nämnvärd roll för arbetstagaren. Också det talar för att individuella och kollektiva försäkringar behandlas på samma sätt i fråga om avräkning.

Slutsatsen i promemorian är att de individuella tjänstepensionsförsäkringarna bör behandlas på samma sätt som de kollektiva försäkringarna i fråga om avräkning. Gränsen mellan olika försäkringar bör enligt

förslaget i promemorian dras genom att man tar fasta på det lätt konstaterbara förhållandet att premien för försäkringen betalas från arbetsgivarsidan. Enligt promemorian skulle det medföra betydande komplikationer vid skaderegleringen att göra skillnad mellan olika individuella avtal eller mellan olika typer av anställningsavtal.

Enligt lagförslaget i promemorian skall avräkning göras för "pension som betalas på grund av tjänstepensionsförsäkring". En sådan reglering får i sak brett stöd hos remissinstanserna, varvid dock synpunkter anförs beträffande den lagtekniska utformningen.

Även enligt regeringens mening är den föreslagna lösningen i sak den lämpligaste. Den innebär att man inte behöver undersöka anställningsförhållandet i övrigt, samtidigt som man väljer en tydlig gräns för avräkningsmöjligheten vilken därtill stämmer väl med tankegångarna bakom den nuvarande ordningen. Bestämmelsen bör dock utformas något annorlunda än i promemorieförslaget. Som Försäkringsjuridiska föreningen föreslår är det lämpligt att i bestämmelsen göra frågan om avräkning beroende av om försäkringen utgör en *anställningsförmån* eller inte.

Olycksfalls- och sjukförsäkringar

Enligt 5 kap. 3 § 4 SkL skall periodisk ersättning från sådan olycksfalls- och sjukförsäkring som meddelats på grund av kollektivavtal avräknas när skadestånd för inkomstförlust bestäms. Enbart den omständigheten att en försäkring är av kollektiv natur – dvs. inte individuellt tecknad – medför inte att bestämmelsen blir tillämplig (se prop. 1975:12 s.166). Avräkning skall alltså inte göras för periodisk ersättning från sådana kollektiva försäkringar (t.ex. gruppsjukförsäkringar) som arbetsgivaren visserligen betalar men som inte har meddelats på grund av kollektivavtal.

Numera förekommer nästan inte alls periodisk ersättning från olycksfallsförsäkring (se avsnitt 4.2). Olycksfallsförsäkringar är därför för närvarande inte intressanta i fråga om avräkning. Det finns dock skäl att behandla dem tillsammans med sjukförsäkringar. Periodisk ersättning från sådana försäkringar är vanlig. En skadelidande som åtnjuter ett sjukförsäkringsskydd som inte grundas på kollektivavtal har rätt att kumulera ersättning för inkomstförlust från försäkringen med skadestånd för samma förlust. Det leder till överkompensation.

Innebörden av att försäkringen skall ha "meddelats på grund av kollektivavtal" torde vara att avräkning skall göras enbart för periodisk ersättning från kollektivavtalsgrundad försäkring, dvs. sådan försäkring som tecknas av arbetsgivare för att ge försäkringsskydd åt anställda och som meddelas enligt villkor som följer ett i villkoren angivet kollektivavtal (se avsnitt 4.2).

I promemorian anförs att det kan diskuteras om inte avräkning enligt samma principer som föreslås för tjänstepensionsförsäkring är motiverad även vid annan periodisk försäkringsersättning som betalas till en

anställd. I promemorian förordas emellertid att en sådan ändring inte görs före en allmän översyn av samordningsreglerna.

Sveriges Försäkringsförbund och Försäkringsjuridiska föreningen anser däremot att den nu aktuella översynen av samordningsreglerna bör omfatta även periodisk ersättning från olycksfalls- och sjukförsäkring. Försäkringsförbundet anför att starka skäl talar för att bestämmelserna nu justeras så att försäkringar som finansieras av arbetsgivaren likställs i fråga om avräkning och påpekar att de försäkringsbelopp som det här är fråga om inte sällan är betydande. Vidare anför förbundet att en eventuell anknytning mellan en försäkring och ett kollektivavtal inte bör tillmätas betydelse i fråga om avräkning. Försäkringsjuridiska föreningen anför att avsikten när avräkningsbestämmelserna kom till inte var att hålla periodisk ersättning från vissa olycksfalls- och sjukförsäkringar som tecknats av arbetsgivaren utanför samordningen. Enligt föreningen var avsikten enbart att avräkning inte skulle göras för periodisk ersättning från sådana försäkringar som den skadelidande själv tecknat. Föreningen menar sålunda att bestämmelsen fått en utformning som inte motsvarar syftet och att det alltså rör sig om ett lagtekniskt misstag som bör rättas till.

Såväl förbundet som föreningen påpekar också att det är oklart vad som i 5 kap. 3 § 4 SkL avses med att en försäkring "har meddelats på grund av ett kollektivavtal". De framhåller att en kollektivavtalsgrundad försäkring kan tecknas även av en arbetsgivare som inte är bunden av kollektivavtal. De anför att det är oklart om bestämmelsen omfattar även detta fall.

När bestämmelsen tillkom var det mycket diskussion om hur den skulle utformas. Skadeståndskommittén föreslog att periodisk ersättning från olycksfalls- eller sjukförsäkring skulle avräknas fullt ut (SOU 1973:51). I propositionen föreslogs emellertid att enbart ersättning från sådan försäkring som meddelats på grund av kollektivavtal alltid skulle avräknas fullt, medan avräkning skulle göras "i skälighetsomfattning" för individuella försäkringar (prop. 1975:12). Departementschefen gick ifrån kommitténs förslag eftersom han ansåg att det i fråga om individuell försäkring kunde uppstå fall då det kändes stötande med avräkning. Enligt kommitténs förslag skulle nämligen skadevällaren alltid komma att dra fördel av den skadelidandes förtänksamhet. En avräkning efter skälighet för periodisk ersättning från individuella olycksfalls- och sjukförsäkringar skulle däremot medge att man i erforderlig mån kunde premiera den skadelidandes förtänksamhet genom att helt eller delvis underlåta avräkning men samtidigt ge möjlighet att undvika en alltför stor överkompensation (prop. 1975:12 s. 127). Lagutskottet befarade dock att den regel som föreslogs i propositionen skulle ge upphov till tolkningssvårigheter (bet. 1975:LU16 s. 33). Vidare anförde utskottet att det torde vara karakteristiskt för frivilliga försäkringar att de är anpassade efter den försäkrades speciella situation och tillgodoser hans subjektiva krav på trygghet samt att en avräkning efter skälighet för individuella försäkringar inte var helt förenlig med det för den skadelidande gynnsamma synsätt som annars gjorde sig gällande i de föreslagna reglerna. Resultatet blev alltså att avräkning enbart skall

göras för periodisk ersättning från olycksfalls- och sjukförsäkring som meddelats på grund av kollektivavtal.

Som påpekas i promemorian och av Sveriges Försäkringsförbund och Försäkringsjuridiska föreningen finns det anledning att sätta i fråga om skälen för den nuvarande avgränsningen är bärande. Här liksom i fråga om tjänstepensionsförsäkringar bör det beaktas att det har skett en långtgående utveckling på försäkringsmarknaden och att det nu erbjuds en rad olika försäkringar som tecknas inom ramen för ett anställningsavtal.

Det är följdriktigt att periodisk ersättning från olycksfalls- och sjukförsäkring som meddelas på grund av kollektivavtal avräknas eftersom motsvarande förmåner (i första hand sjuklön) avräknas, om arbetsgivaren själv betalar ut ersättningarna. Men som framhålls av remissinstanserna är det inte motiverat att låta avräkningsfrågan bero på försäkringens koppling till ett kollektivavtal. Däremot framstår det som naturligt, på samma sätt som för ersättningar från pensionsförsäkring, att periodiska försäkringsersättningar behandlas lika i fråga om avräkning om de betalas från en försäkring som arbetsgivaren betalar premierna för. Försäkringen är då en anställningsförmån, och anställningsförmåner bör behandlas lika om inte starka skäl talar för motsatsen.

En sådan förändring som nu sagts har starka skäl för sig. Den synes kunna genomföras redan nu, utan att en större utredning avvaktas.

Periodisk ersättning från sjuk- eller olycksfallsförsäkring ersätter inkomstförlust och bör i enlighet med det anförda avräknas från skadestånd för samma förlust, om förmånen betalas från en försäkring som är en anställningsförmån. Vid bedömningen av om en försäkring är en anställningsförmån bör man därvid i princip ta fasta på det lätt konstaterbara förhållandet att premien för försäkringen betalas av den skadelidandes arbetsgivare.

Avräkning för försäkringar som inte är att anse som anställningsförmåner?

I det föregående har regeringen intagit ståndpunkten att avräkning bör göras för försäkringsersättning när försäkringen är en anställningsförmån för den skadelidande. Det finns i och för sig skäl att överväga om avräkning inte borde göras även för helt privata försäkringar. I promemorian berörs den frågan. Regeringen delar uppfattningen i promemorian att det kan diskuteras om kumulation över huvud taget bör kunna ske av ersättningar som avser samma ekonomiska förlust. Den frågan hänger emellertid som framgått direkt samman med bl.a. frågor om regressrätt och s.k. kanalisering av skadeståndsansvar. Det är grundläggande frågor inom ersättningsrätten. Som sägs i promemorian och understryks av flera remissinstanser finns det skäl att så småningom behandla dessa problem i samband med den övergripande frågan om samordningen mellan försäkring och skadestånd resp. mellan olika försäkringssystem. Det kan som tidigare sagts inte komma i fråga att

Premiebefrielseförsäkring

I promemorian föreslås att avräkning skall göras för pension som betalas på grund av premiebefrielseförsäkring. Som tidigare nämnts innebär en sådan försäkring befrielse från skyldigheten att betala försäkringspremier för en pensionsförsäkring. Premiebefrielseförsäkringen träder in vid mera långvarig arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall och innebär att den skadelidandes pension blir densamma som om skadan inte hade inträffat.

De remissinstanser som särskilt tar upp frågan anser att premiebefrielseförsäkringen inte behöver nämnas i avräkningsbestämmelserna. Regeringen delar den uppfattningen.

Sammanfattning

Bestämmelserna om avräkning bör ändras på det sättet att alla försäkringar som är att anse som anställningsförmåner i fortsättningen behandlas på samma sätt. Det gäller pensionsförsäkringar och andra försäkringar där ersättningen betalas ut periodiskt (i dag sjukförsäkringar). En sådan ändring gör reglerna enklare och mer konsekventa. Vid bedömningen av om en försäkring är en anställningsförmån bör man i princip ta fasta på det lätt konstaterbara förhållandet att premien för en försäkring betalas av arbetsgivaren. Ändringen innebär att regleringen kan förenklas väsentligt och – som Försäkringsjuridiska föreningen föreslår i sitt remissvar – de nuvarande punkterna 2–4 i 5 kap. 3 § SkL sammanföras till en enda punkt.

7 Ikraftträdande

Ändringarna i 5 kap. 3 § skadeståndslagen bör kunna träda i kraft den 1 januari 1996. De nya bestämmelserna bör i enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser (jfr prop. 1972:5 s. 593) tillämpas på skador som inträffar efter ikraftträdandet. Någon särskild övergångsbestämmelse behövs inte.

8 Förslagets kostnadseffekter

De föreslagna ändringarna innebär inte några stora avsteg från vad som redan gäller. Det kan inte antas att förslaget kommer att medföra någon ökad måltillströmning i domstolar eller andra kostnader för det allmänna. För försäkringsbolagen kan förenklingen medföra vissa be-

sparingar genom en smidigare skadereglering. Bolagen emellan sker en viss medelsöverföring från personsförsäkringsgivarna till skadeförsäkringsgivarna. Det beror på att ansvarsförsäkringarna, som tecknas hos de senare, kommer att få anlitas något mindre till följd av de utvidgade avräkningsreglerna.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)

5 kap.

3 §

Vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning som *betalas* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller *någon* annan likartad förmån,

2. *pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån.*

Andra punkten är ny. Den ersätter punkterna 2-4 i de tidigare gällande bestämmelserna.

Med sjuklön avses ersättning som betalas av en arbetsgivare till en arbetstagare för utebliven inkomst i anställningen under en sjukdomstid. Sjuklön skall avräknas. Det har ingen betydelse om arbetsgivaren betalar sjuklönen enligt en bestämmelse i lag eller enligt avtal eller på någon annan grund. Det avgörande är att sjuklönen betalas till den skadelidande inom ramen för anställningsförhållandet. Sjuklön skall avräknas även om den betalas ut som ett engångsbelopp.

Pension och annan periodisk ersättning som den skadelidande har rätt till med anledning av inkomstförlust eller förlust av underhåll skall också avräknas när skadestånd för sådan förlust bestäms. Det skall ske om ersättningen betalas av arbetsgivaren eller från en försäkring som är en anställningsförmån. Engångsbelopp skall inte avräknas.

Hur en försäkring benämns saknar betydelse för frågan om avräkning skall göras. Av den anledningen nämns inte längre begreppen tjänstepensionsförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring i bestämmelserna.

För frågan om försäkringen är en anställningsförmån eller inte bör det avgörande i princip vara om försäkringspremierna har betalats av arbetsgivaren. Vem som äger försäkringen eller har förfoganderätten över den bör sålunda inte vara avgörande. Om arbetstagaren har tagit över betalningsansvaret för premierna bör försäkringen därefter inte betraktas som en anställningsförmån när det gäller en försäkring utan sparmoment. Det betyder t.ex. att en sjukpension som betalas ut från en pensionsförsäkring där arbetstagaren har betalningsansvaret för premier-

na gentemot försäkringsbolaget inte skall avräknas även om arbetsgivaren tidigare har betalat premierna. Sjukpensionen är nämligen hänförlig till riskdelen i en pensionsförsäkring.

Sparmomentet i en försäkring kan tas i anspråk vid avräkning enbart i fråga om efterlevandepension. Sådan ersättning till en efterlevande som är utbetalning av sparande bör anses vara en anställningsförmån till den del sparandet är hänförligt till premier som arbetsgivaren har betalat.

I fråga om försäkringsersättning innebär bestämmelserna den ändringen i förhållande till gällande rätt att det i fortsättningen inte har någon betydelse om försäkringen är av kollektiv natur eller inte. Det gäller såväl pensionsförsäkring som sjuk- och olycksfallsförsäkring.

De ändringar som i övrigt gjorts i paragrafen är endast redaktionella.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

De nya bestämmelserna skall tillämpas i fråga om skadefall som inträffar efter ikraftträdandet. Det överensstämmer med skadeståndsrättsliga grundsatser att äldre bestämmelser skall tillämpas på sådana skador som skett innan de nya reglerna trätt i kraft. Det gäller även om skaderegleringen sker efter ikraftträdandet. Någon särskild övergångsbestämmelse har inte ansetts nödvändig.

Förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning, som *utgår* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring, eller annan likartad förmån,

2. sjuklön eller pension som utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal,

3. pension som utgår på grund av *kollektiv* tjänstepensionsförsäkring,

4. periodisk ersättning som utgår på grund av sådan olycksfalls- eller sjukförsäkring som har meddelats på grund av kollektivavtal.

1. ersättning, som *betalas* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring, eller annan likartad förmån,

2. sjuklön som *betalas* av arbetsgivare *enligt lagen (1991:1047) om sjuklön eller på grund av anställningsavtal*, eller pension som utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal,

3. pension som *betalas* på grund av tjänstepensionsförsäkring *eller därmed förenad premiefrielseförsäkring, eller*

4. periodisk ersättning som *betalas* på grund av sådan olycksfalls- eller sjukförsäkring som har meddelats på grund av kollektivavtal.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Justitiekanslern, Hovrätten för Övre Norrland, Göteborgs tingsrätt, Finansinspektionen, Riksskatteverket, Riksförsäkringsverket, Brottsoffermyndigheten, Statens Löne- och Pensionsverk, Statens Arbetsgivarverk, Beredningen (S 1993:07) för en ny ordning för sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna, Trafikskadenämnden, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Sveriges Domareförbund, Sveriges Advokatsamfund, Lands-tingsförbundet, Svenska Kommunförbundet, Svenska Arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Försäkringsförbund, Ansvarsförsäkringens Personskadenämnd, Försäkringsjuridiska föreningen, Kommunernas försäkringsaktiebolag och Försäkringskasseförbundet.

Försäkringskasseförbundet har bifogat yttranden av Försäkringskassan Stockholms län, Norrbottens allmänna försäkringskassa och Västmanlands läns allmänna försäkringskassa.

Utländska Försäkringsbolags Förening och Kooperativa Förbundet har beretts tillfälle att avge yttranden men har avstått från att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning, som *utgår* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring, eller annan likartad förmån,

2. *sjuklön eller pension som utges av arbetsgivare på grund av anställningsavtal,*

3. *pension som utgår på grund av kollektiv tjänstepensionsförsäkring,*

4. *periodisk ersättning som utgår på grund av sådan olycksfalls- eller sjukförsäkring som har meddelats på grund av kollektivavtal.*

1. ersättning som *betalas* på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring, eller någon annan likartad förmån,

2. *sjuklön eller pension eller annan periodisk ersättning, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller från en försäkring som är en anställningsförmån.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

¹ Lagen omtryckt 1975:404.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1995-05-12

Närvarande: justitierådet Torkel Gregow, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt en lagrådsremiss den 4 maj 1995 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Anders Weihe.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 maj 1995

Närvarande: statsrådet Mona Sahlin, ordförande, och statsråden Hjälm-Wallén, Peterson, Thalén, Freivalds, Tham, Schori, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Sundström, Johansson

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 1994/95:229 Vissa avräkningsfrågor vid personskadeersättning.